

ZIELONA KSIĘGA ECS

Priorytety rozwojowe
Europejskiego Centrum Solidarności
na rzecz zrównoważonego
rozwoju i ekologii

Dlaczego podejmujemy działania ekologiczne?

Zmiany klimatyczne osiągnęły dynamikę nieznaną wcześniejszym pokoleniom. Jeszcze do niedawna potoczne rozumienie pojęcia „ekologia” obejmowało działania na rzecz zachowania równowagi środowiska naturalnego. Obecnie kojarzone jest głównie z przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym. Globalne ocieplenie, którego główne źródło stanowi trwająca od ponad 200 lat i cały czas powiększająca się emisja gazów cieplarnianych, wśród nich metanu i dwutlenku węgla, powoduje zaburzenia każdej sfery życia naszej planety.

Świat, jaki znamy, znalazł się w krytycznym momencie. Raporty międzynarodowych agend mają ton alarmistyczny – środowisko jest zdegradowane, utraciło biologiczną stabilność i bioróżnorodność ekosystemu. Globalna gospodarka, nastawiona na eksploatację zasobów ludzkich i przyrodniczych, odciska piętno na jakości wody, powietrza, żywności, ma wpływ na nierówności ekonomiczne, klasowe i rasowe.

Kryzys ekologiczny i klimatyczny wywołuje lawinę innych kryzysów¹. Zmiany klimatyczne są problemem globalnym, dlatego ich skutki będą lub już są odczuwalne we wszystkich państwach świata. Jak podaje Światowa Organizacja Meteorologiczna (WMO), lata 2001–2010 stanowiły najcieplejszą dekadę w ponad 160-letniej historii pomiarów temperatury i to na każdym kontynencie. W raporcie Klimat Polski 2023: „Średnia obszarowa temperatura powietrza w 2023 roku w Polsce wyniosła 10°C i była aż o 1,3 stopnia wyższa od średniej rocznej wieloletniej (klimatologiczny okres normalny 1991–2020). Rok 2023 należy zaliczyć do lat ekstremalnie ciepłych”².

Wzrost temperatury sprawi, że będziemy przekraczać kolejne punkty krytyczne, a świat zaczął dotykać coraz dotkliwiej problemy związane ze zmianami klimatu, w tym ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak: szkwały, tornada, deszcze nawalne i susze. Także na terenie Polski zmieniają się warunki życia roślin, ludzi i zwierząt: będziemy mieli już nie cztery, ale dwie pory roku, doświadczymy intensywniejszych opadów powodujących powodzie, a część terenów, takich jak dolny taras Gdańska, Hel czy Żuławy mogą być zagrożone przez wzrost poziomu morza³.

1. Kultura dla klimatu: dlaczego musimy działać?, online: <https://www.kulturadlaklimatu.pl/?fbclid=IwAR0K1-PeUiMKqmqcM2gsVHcaceC88TJbogJUTmOFwdRMrd6ZTshhYkOB69g> [dostęp: 14.11.2024].

2. Raport IMGW-PIB: Klimat Polski 2023, online: <https://www.imgw.pl/wydarzenia/raport-imgw-pib-klimat-polski-2023> [dostęp: 14.11.2024].

3. Popkiewicz M., Ziemia na rozdrożu, online: <https://ziemianarozdrozu.pl/arttykul/2505/wyzwania-dla-polski-w-swiecie-cieplejszym-o-plus4c-na-drodze-do-plus8c> [dostęp: 14.11.2024].

Przedstawione zjawiska to tylko część zagrożeń spowodowanych przez zmiany klimatyczne. Wiele z nich od dawna występowało na terytorium Polski, ale zaniepokojenie budzi ich skala i częstotliwość. W najbliższych latach można spodziewać się jeszcze większej ich intensyfikacji na terenie całego kraju, chyba że już dziś podejmiemy odpowiednie działania⁴.

Ten stan rzeczy współgra z wiedzą i odczuciami Polek i Polaków: 69% osób uważa, że „stan, w którym znalazła się Ziemia jest poważny i wymaga natychmiastowych działań”⁵.

Skala globalnego ocieplenia, zależna od emisji gazów cieplarnianych, budzi niepewność dotyczącą przyszłości, co „wynika głównie z trudności przewidzenia wielkości przyszłych emisji”⁶. To, co przed nami zależy od tempa i skali wdrożenia zmian związanych z funkcjonowaniem społeczno-gospodarczym, tzn. od regulacji prawnych, określenia sposobu funkcjonowania podmiotów gospodarczych, społecznych, a skończywszy na indywidualnych wyborach oraz domaganiu się przez obywatelki i obywateli zmian legislacyjnych i ekonomicznych.

4. Europe's changing climate hazards – an index-based interactive EEA report, online: <https://www.eea.europa.eu/publications/europes-changing-climate-hazards-1> [dostęp: 14.11.2024].

5. Badania „Ziemia atakuje 2022” przeprowadzone przez Lata Dwudzieste, United Nations Global Compact Network Poland oraz Kantar Polska, 2022.

6. Popkiewicz M., Skutki zmiany klimatu, online: <https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/zmiana-klimatu-i-jej-nastepstwa-481> [dostęp: 14.11.2024].

Realia funkcjonowania instytucji kultury

Jedną z odpowiedzi na kryzys są Cele Zrównoważonego Rozwoju.

Dokument został uchwalony w 2015 roku w Nowym Jorku pod tytułem „Przekształcania naszego świata: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju – 2030”. Jest to zobowiązanie m.in. do podjęcia działań na rzecz redukcji ubóstwa, zapewnienia dostępu do edukacji, żywności i czystej wody, podjęcia działań na rzecz równości szans, wspieranie praw człowieka, pokoju i stabilności na świecie, ochrony środowiska naturalnego, łagodzenia zmian klimatycznych, dostępu do zrównoważonych źródeł energii.

Na tej podstawie Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP definiuje Cele Zrównoważonego Rozwoju jako „plan działania na rzecz przemian i przeobrażeń świata, w którym potrzeby obecnego pokolenia powinny być zaspokojone w sposób zrównoważony, z szacunkiem dla środowiska oraz z uwzględnieniem potrzeb przyszłych pokoleń”⁷.

Również na poziomie Unii Europejskiej są podejmowane działania legislacyjne wspierające rozwiązania prośrodowiskowe, mające wdrażać politykę ochrony środowiska. Wyznaczono cele na kolejne dekady, w tym na 2030 rok, obejmujące wiele działań m.in. prawnych, wspierających naukę i jej implementowanie, ograniczenie śladu materiałowego i konsumpcyjnego UE, osiągnięcie sprawiedliwości środowiskowej. Wszystkie te kroki mają do 2050 roku doprowadzić nas do neutralności klimatycznej.

Jednym z działań podejmowanych na poziomie lokalnym jest opracowanie Strategii Rozwoju Miasta 2030 Plus z jej programami rozwojowymi „Gdańsk – Programy Rozwoju 2030”. Jednym z czterech celów strategicznych realizowanych przez Gdańsk jest Zielone Miasto. Jak wskazuje dokument, celem Gdańska jest: „ochrona wszystkich komponentów środowiska, a zwłaszcza najbardziej wrażliwych: zieleni, wody i powietrza, a także ograniczanie hałasu i negatywnych zmian klimatu”⁸. Ważną przesłankę stanowi zaangażowanie w ten proces instytucji kultury. Dokument, oprócz rozwoju biosfery, nadaje kierunki edukacji ekologicznej oraz wskazuje działania mitygujące wpływ człowieka na środowisko i zmiany klimatyczne.

7. Cele zrównoważonego rozwoju, online: <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/cele-zrownowazonego-rozwoju> [dostęp: 31.07.2024].

8. Urząd Miejski w Gdańsku, „Gdańsk 2030 Plus. Strategia Rozwoju Miasta”, Gdańsk 2022, s. 74.

Mając na uwadze powyższe, miasto Gdańsk wprowadza w życie kolejne projekty, takie jak m.in.: Gdańsk Bez Plastik, Kręć Kilometry Dla Gdańska i Rowerowy Gdańsk (w tym działania społeczne i Certyfikaty dla Pracodawców Przyjaznych Rowerzystom), Piję Wodę z Kranu (Gdańskie Wodociągi), czy też wdraża koncepcję gospodarki obiegu zamkniętego w ramach programu Czyste Miasto Gdańsk.

Institucje kultury dopiero będą obejmowane szczegółowymi rozwiązaniami legislacyjnymi i organizacyjnymi na rzecz ekologii. Już dziś jednak obowiązują je działania odpowiadające pośrednio na wyzwania związane ze zmianami klimatycznymi. Jako przykłady możemy wymienić np. nałożony na wszystkich właścicieli nieruchomości obowiązek selektywnej zbiórki odpadów (1 lutego 2020)⁹, czy obowiązek zmniejszenia zużycia energii elektrycznej o 10% przez jednostki sektora finansów publicznych (2022–2023)¹⁰.

Jesteśmy w momencie, w którym instytucje kultury, pośrednio i bezpośrednio, będą musiały aktywnie reagować na wyzwania środowiskowe. Już dziś obowiązuje je sprawozdawczość środowiskowa. Opisanie wpływu na środowisko staje się kryterium rozpatrywanym przez donatorów przy pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Obserwacja bieżąca wskazuje również na rosnące zapotrzebowanie odbiorców i odbiorczyń (indywidualnych, instytucjonalnych i biznesowych) na odpowiedzialne ekologicznie miejsca publiczne, a sam temat jest od wielu lat obecny w działaniach artystycznych, społecznych i kulturalnych.

Pomimo że do 2024 roku wciąż nie powstały konkretne rozwiązania legislacyjne, instytucje kultury nie są obojętne wobec wyzwań. Powstają sieci muzeów i instytucji, które mają za zadanie skupiać uwagę na wyzwaniach klimatycznych i współpracować na rzecz przeciwdziałania zmianom, takie jak: Museums Facing Extinction, MAST, Culture Declares Climate And Ecological Emergency czy – w Polsce – Kultura dla Klimatu. Na poziomie lokalnym powstała sieć Zielone Instytucje Trójmiasta i Pomorza, zainicjowana przez ECS i Goyki 3 Art Inkubator, która ma za zadanie wzajemną edukację i współpracę na rzecz przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu.

9. Selektywne zbieranie odpadów, online: <https://www.gov.pl/web/klimat/selektywne-zbieranie-odpadow> [dostęp: 31.07.2024].

10. Obowiązek zmniejszenia zużycia energii elektrycznej o 10% w jednostkach sektora finansów publicznych, online: <https://www.gov.pl/web/klimat/obowiazek-zmniejszenia-zuzycia-energii-elektrycznej-o-10-w-jednostkach-sektora-finansow-publicznych2> [dostęp: 31.07.2024].

3.

Instytucja kultury jako część rozwiązania

Jaki wkład w działania na rzecz ograniczenia tempa zmian klimatycznych może mieć instytucja kultury?

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2022 roku, na terenie Polski działały w obszarze kultury 15 284 podmioty¹¹. Te zrealizowały 581 089 wydarzeń¹². W Europejskim Centrum Solidarności (ECS) tylko w 2022 roku odbyło się 1441 wydarzeń i spotkań, w których wzięły udział 30 232 osoby, a sam budynek ogółem odwiedziło 821 993 gości.

Ta skala pokazuje potencjał oddziaływania środowiska kultury na rzecz zmiany ekologicznej. Z jednej strony instytucje mogą ograniczać własny, negatywny wpływ na środowisko, np. poprzez ograniczenie nadprodukcji, produkcji odpadów, zanieczyszczenia cyfrowego czy wprowadzenie oszczędności energii. Z drugiej strony instytucje mają wpływ na odbiorczyń i odbiorców poprzez program merytoryczny, działania edukacyjne, wzmacnianie postaw, ale także pośrednio na ich bliskich, osoby pracujące i ich rodziny, sąsiadki i sąsiadów, inne instytucje i okolicznych przedsiębiorców, lokalne samorządy, szkoły.

Podejmując ten temat w swojej działalności, wykorzystujemy sojusze międzysektorowe.

W marcu 2021 roku grupa Kultura dla Klimatu, opublikowała deklarację¹³ podpisaną przez Europejskie Centrum Solidarności, która wskazuje kierunki, w jakich powinny rozwijać się instytucje kultury:

- Troska o lokalny ekosystem: przyrodniczy, społeczny, gospodarczy
- Dążenie do redukcji śladu środowiskowego w pracy zawodowej
- Wprowadzanie ekologicznych rozwiązań w codziennych praktykach w swojej pracy
- Ograniczenie zużycia zasobów, odejście od nadprodukcji, promowanie ekonomii współdzielenia

11. Główny Urząd Statystyczny: Kultura i dziedzictwo narodowe w 2022 r., online: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/kultura/kultura-i-dziedzictwo-narodowe-w-2022-r-,2,20.html> [dostęp: 14.11.2024].

12. Imprezy (wydarzenia kulturalne) organizowane przez teatry i instytucje muzyczne, muzea, galerie sztuki, kina oraz centra, ośrodki kultury, domy kultury, kluby i świetlice.

13. Deklaracja. Kultura dla Klimatu, online: <https://www.kulturadlaklimatu.pl/deklaracja/> [dostęp: 14.11.2024].

- Budowanie świadomości ekologicznej wewnątrz zespołu i wśród publiczności
- Wsparcie ruchów i organizacji pracujących na rzecz ochrony przyrody i solidarności środowiskowej
- Dzielenie się doświadczeniami z innymi organizacjami, wspieranie budowania platform i sieci współpracy, zachęcanie innych do podejmowania inicjatyw dla klimatu
- Wspieranie działań publicznych, zgodnych z nauką o klimacie oraz dążących do celów zgodnych ze zrównoważonym rozwojem
- Dążenie do korzystania z energii opartej na źródłach odnawialnych.

Kierunek zmian

Jako instytucja kultury, odpowiadająca na wyzwania dzisiejszego świata, możemy stać się ambasadorami prośrodowiskowych zmian. Chcemy na swoim przykładzie pokazać, że chcąc opowiadać o człowieku, o jego twórczości i dokonaniach, trzeba troszczyć się o przyszłość miejsca, w którym żyjemy. Chcemy przyglądać się wpływowi swojej pracy na innych i na środowisko, zmieniać się i doskonalić.

Taką zmianę wprowadzamy w Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku, ponieważ wierzymy, że każda instytucja i każdy podmiot może być elementem zmiany prowadzącej do zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko.

ECS jest instytucją, która utrwała pamięć o naszym największym sukcesie obywatelskim – zwycięstwie Solidarności. W swojej misji oświadczamy:

- Chcemy przyczynić się do tego, aby ideały ruchu Solidarność – demokracja, społeczeństwo otwarte i solidarne, kultura dialogu – zachowały swoją atrakcyjność i aktualność.
- Chcemy zachować w pamięci Polaków i Europejczyków doświadczenie Solidarności jako pokojowej europejskiej rewolucji, aby we wspólnocie europejskich demokracji Solidarność była ważną częścią mitu założycielskiego Europy.
- Chcemy, aby Solidarność była źródłem inspiracji i nadziei dla tych, którzy nie żyją w społeczeństwach otwartych i demokratycznych.

Ideę solidarności rozumiemy także jako solidarność z przyszłymi pokoleniami. **Ideały społecznego ruchu Solidarność w XXI wieku to także solidarność wobec wyzwań związanych z klimatem i pogarszającym się stanem środowiska naturalnego. Chcemy, by ECS działało w sposób zrównoważony, minimalizując swój wpływ na środowisko naturalne, solidarny w stosunku do społeczności świata, respektujący idee zrównoważonego rozwoju.**

Na czym opieramy planowanie działań prośrodowiskowych?

Budynek ECS przy pl. Solidarności 1 w Gdańsku powstawał w latach 2011–2014 w oparciu o standardy ekologiczne i rozwiązania, które w momencie budowy były uznawane za akceptowalne, dostępne na rynku, zgodne z ówczesnym stanem wiedzy i doświadczeń. Inwestycja została zrealizowana z uwzględnieniem oceny środowiskowej ujętej w „Studium wykonalności dla przedsięwzięcia pn. »Budowa Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku«”¹⁴ oraz w oparciu o dokumenty „Projektowana charakterystyka energetyczna budynku” i „Raport o oddziaływaniu na środowisko »Budowy Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku«”, który obejmował kompleksowy opis sposobu, w jaki budynek ECS będzie oddziaływał na środowisko naturalne, swoje otoczenie i spuściznę historyczną miejsca. Zastosowano m.in. rozwiązanie zaopatrzenie budynku w chłód za pomocą wymiennika gruntowego, system BMS, Zintegrowany System Zarządzania Wystawą, stropodach zielony o powierzchni 3050 m².

Od momentu powołania instytucji były podejmowane działania zarówno inwestycyjne, jak i później merytoryczne, odwołujące się do wpływu instytucji i prowadzonych przez nią działań na środowisko np. Forum Młodych (2008), Lato w Stoczni / Zima w Stoczni (od 2012), Solid(ar)na ferajna (od 2016), Solidarność Konsumentka (2019), kampania Weź Kup Mniej (2019).

W 2021 roku jednym z pierwszych zadań Zielonego Zespołu było stworzenie roboczej wersji Zielonej Księgi ECS. Powstała wstępna diagnoza wpływu ECS na środowisko, przeprowadzona w oparciu o rozmowy z pracownikami i pracownikami ECS, osobami z firm i organizacji współpracujących z ECS, analizę danych zastanych i obserwacje sposobu funkcjonowania instytucji. Wzięto pod uwagę stan techniczny infrastruktury budynku oraz informacje o sposobie funkcjonowania i zarządzania instytucją, zużycie mediów, produkcję odpadów, sposób funkcjonowania pracownic i pracowników ECS, dokumenty obowiązujące w ECS, dokumentację merytoryczną, transport, relacje z wykonawcami działań.

Na przestrzeni ostatnich kilku lat były wprowadzane kolejne programy edukacyjne, ewaluujące działalność różnych obszarów instytucji i diagnozujące sytuację ekologiczną.

14. DS Consulting, Studium wykonalności dla przedsięwzięcia pn. „Budowa Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku”, Gdańsk 2010, s. 217-237.

Solidarność ekologiczna i klimatyczna jest narzędziem tworzenia przestrzeni do dyskusji, kształtowania krytycznego myślenia oraz odważnego i eksperymentalnego działania. Chcemy budować świadomość kryzysu klimatycznego i ekologicznego oraz promować nowy, proekologiczny model funkcjonowania instytucji i wdrażać przyjazne środowisku metody pracy przy realizacji działań programowych ECS.

Zmianę chcemy wprowadzać poprzez dwa główne cele:

1. Planowe i systematyczne działania, które minimalizują negatywny wpływ naszej instytucji na środowisko naturalne, wdrażając zmiany infrastrukturalne związane z codziennym funkcjonowaniem oraz prowadzone działania merytoryczne i inwestycyjne ECS.
2. Stałe podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej osób pracujących w ECS i współpracujących z instytucją, partnerów, usługodawców oraz uczestniczek i uczestników wydarzeń organizowanych przez ECS.

7.

Jak chcemy przeprowadzić zieloną transformację?

7.1 Co rozumiemy pod hasłami „zielona instytucja” i „zielona transformacja”?

Instytucja, wprowadzając zieloną transformację musi objąć refleksją oraz działaniami pełen zakres swojego funkcjonowania. Pod hasłem „instytucja”, kryje się wiele składowych i każda z nich ma swój własny potencjał wpływu na środowisko. Stąd instytucja to zarówno budynek i przestrzeń zewnętrzna oraz wewnętrzna, pracujący zespół (bez względu na rodzaj umowy czy też podmiot zatrudniający), miejsce pracy jako układ będący wypadkową procedur, infrastruktury oraz sposobów funkcjonowania, a także organizowane wydarzenia oraz sposób, w jaki są realizowane. Każdy z tych elementów to wyzwanie, z którym musi zmierzyć się przyjazna środowisku instytucja.

Stąd warto określić to, co rozumiemy jako nasz przedmiot działania. Czym jest zielona instytucja?

1. Instytucja z wdrożonymi zielonymi rozwiązaniami infrastrukturalnymi i proceduralnymi
2. Przeszkolony i świadomy ekologicznie zespół (zarówno osoby zatrudnione bezpośrednio przez instytucję, jak i firmy pracujące na zlecenie instytucji)
3. Działania merytoryczne, budujące świadomość ekologiczną:
 - pośrednio – poprzez sposób, w jaki są organizowane wydarzenia
 - bezpośrednio – wydarzenia uwzględniające tematykę ekologiczną.

Wszystkie działania na rzecz zmiany we wskazanych obszarach nazywamy „zieloną transformacją”. Wprowadzanie zielonej transformacji w ECS wiąże się ze zmianą indywidualnych zachowań, ale przede wszystkim z wdrażaniem szerokiego zakresu rozwiązań systemowych.

W ECS będziemy wprowadzać rozwiązania zmierzające do uczynienia naszej instytucji przyjaznej środowisku.

W celu osiągnięcia rezultatu, proces zielonej transformacji będzie wspomagany przez różnorodne narzędzia, takie jak: procesy certyfikacyjne, pozyskiwanie środków zewnętrznych i działania sieciujące.

Proces certyfikowania i stopniowania wdrażania zielonej transformacji będzie wspomagany certyfikatem ekologicznym Green Key, który jest międzynarodowym, wiodącym standardem doskonałości w zakresie odpowiedzialności za

7.2 Certyfikacja jako wsparcie procesu

środowisko naturalne i zrównoważonego funkcjonowania obiektów turystycznych, w tym muzeów. W ECS ma za zadanie wspomóc jego rozwój jako instytucji odpowiedzialnej środowiskowo oraz pomóc wyznaczyć dalsze cele.

Kolejno instytucja będzie wspierać proces zielonej transformacji audytami, ewaluacjami i wdrożeniami kolejnych etapów ekologicznego funkcjonowania instytucji np. poprzez wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego.

7.3 Finansowanie zewnętrzne

Zielona transformacja instytucji publicznej może być wspierana przez środki zewnętrzne, pochodzące z innych źródeł finansowania niż środki płynące z jednostek finansujących bieżącą działalność ECS.

ECS jako instytucja kultury ma możliwość ubiegania się o środki (dotacje lub pożyczki – w zależności od programu i potrzeb) na dostosowanie infrastruktury do celów ekologicznych. Zewnętrzne środki mogą zostać przeznaczone na projekty inwestycyjne dostosowujące budynek użyteczności publicznej, budujące świadomość ekologiczną i klimatyczną wśród odbiorczyń i odbiorców wydarzeń oraz działania sieciujące, pozwalające na wymianę dobrych praktyk.

7.4 Odbiorczynie i odbiorcy działań

Realizacja zielonej transformacji będzie odbywać się przy udziale odbiorczyń i odbiorców. Zmiany powinny uwzględniać sposób współpracy i współdziałania na różnych szczeblach.

Do odbiorczyń i odbiorców realizowanych działań należą:

I. Odbiorcy wewnętrzni:

- Pracownice i pracownicy ECS – osoby zatrudnione na dowolnym stanowisku w ECS na podstawie umowy cywilnoprawnej, stażystki oraz osoby odbywające praktykę zawodową w ECS
- Wykonawcy współpracujący z ECS – serwisy pracujące na rzecz utrzymania obiektu, m.in. sprzątające, ochrony, wsparcia technicznego, utrzymania zieleni, gastronomia, sklep muzealny, zleceniobiorcy i wykonawcy umów cywilnoprawnych
- Stali najemcy przestrzeni ECS, organizacje pozarządowe korzystające w sposób stały z biur w przestrzeni Solidarność Codziennie (3 piętro).

II. Odbiorcy zewnętrzni:

- Partnerzy i czasowi najemcy przestrzeni ECS wykorzystujący sale warsztatowe, salę wielofunkcyjną, audytorium, salę wystaw czasowych, przestrzeń Solidarność Codziennie, ogród zimowy
- Uczestniczki i uczestnicy wydarzeń merytorycznych, organizowanych w ECS
- Osoby zwiedzające wystawy i korzystające z Wydziału Zabaw
- Adresatki i adresaci komunikatów zawartych w działaniach promocyjnych instytucji
- Pozostali interesariuszki interesariusze – miasto Gdańsk, województwo pomorskie, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, inne instytucje kultury, media.

7.5 Dokumentacja, zespół wdrażający i perspektywa czasowa

Zielona Księga jest elementem dokumentacji wdrażającej zieloną transformację. Będą składały się na nią następujące dokumenty:

- Zielona Księga – dokument wyznaczający priorytety rozwojowe instytucji
- Deklaracja ekologiczna ECS – dokument, który w sposób syntetyczny i bieżący przedstawia kierunki i cele zielonej transformacji
- Cele ekologiczne ECSX – dokument przedstawiający cele krótkoterminowe i długoterminowe instytucji w zakresie zielonej transformacji, systematyzujące bieżącą pracę instytucji pod kątem wdrażania zielonej transformacji. Na podstawie realizacji będą powstawały raporty podsumowujące etapy prac i wskazujące wytyczne do wdrożenia.

Wprowadzaniem zielonej transformacji zajmuje się złożony z pracowników i pracowników instytucji Zielony Zespół oraz koordynująca jego pracę osoba, funkcjonująca w imieniu zarządu ECS. Wdrażanie zielonej transformacji odbywa się przy współpracy z zarządem i zespołem ECS.

Działania określone w Zielonej Księdze będą realizowane w trybie rocznym. Co roku zostaną poddane ewaluacji i sprawdzeniu stanu zaawansowania. Na tej podstawie, jak również w oparciu o propozycje zarządu, zespołu ECS, Zielonego Zespołu i innych rekomendacji oraz potrzeb wynikających z bieżącej działalności i obserwacji sytuacji społeczno-ekologicznej, będą określone cele szczegółowe i długoterminowe, które pogłębią kierunki wytyczone przez Zieloną Księgę.

7.6 Sposób wdrażania modelu zielonej instytucji

Zbiór działań, który prezentujemy, odnosi się do definicji zielonej instytucji podanej w punkcie 7.1. Pozwoli on osiągnąć cele wprowadzanej w ECS zielonej transformacji. Każda z nich wymaga opracowania odrębnego programu działań i sprofilowanej komunikacji.

Mając na uwadze powyższe, instytucja będzie systematycznie inicjować kolejne działania realizujące lub pogłębiające poniższe kierunki zielonej transformacji.

I. Instytucja z wdrożonymi zielonymi rozwiązaniami infrastrukturalnymi i proceduralnymi

A. Kierunek rozwoju instytucji

- Prowadzenie bieżącej działalności instytucji z uwzględnieniem Globalnych Celów Zrównoważonego Rozwoju, zasad 5R¹⁵, proekologicznych polityk oraz kampanii ogólnopolskich i miejskich strategii, w tym wprowadzanie rozwiązań gospodarki obiegu zamkniętego
- Mierzenie śladu węglowego instytucji oraz poszczególnych wydarzeń, analizowanie i wprowadzanie rekomendacji do funkcjonowania instytucji
- Ograniczanie cyfrowego śladu węglowego.

15. Podejście do gospodarowania odpadami w myśl idei Zero Waste uwzględniające takie zasady, jak: odmawiaj (refuse), ograniczaj (reduce), wykorzystaj ponownie (reuse), recyklinguj (recycle), kompostuj (rot).

B. Bieżące funkcjonowanie

- Uwzględnianie kryteriów ekologicznych w codziennej pracy instytucji, w tym w trakcie realizacji działań projektowych
- Wprowadzenie i stosowanie kryteriów ekologicznych do przygotowania procedur przetargowych, zapytań ofertowych oraz przy dokonywaniu innych zakupów związanych z realizacją działalności instytucji
- Wprowadzenie zapisów związanych z zieloną transformacją do dokumentów regulujących funkcjonowanie budynku oraz zespołu, a także firm współpracujących, realizujących swoje codzienne zadania w ECS (m.in.: serwis sprzątający, ochrona, obsługa wystawy, gastronomia, serwis zarządzający budynkiem pod kątem technicznym, serwis ogrodniczy, sklep)
- Wprowadzanie zapisów związanych z zieloną transformacją do umów z kontrahentami, partnerami, podwykonawcami, najemcami i innymi osobami współpracującymi z instytucją
- Rozwijanie kultury korzystania z transportu zbiorowego oraz pojazdów zeroemisyjnych lub niskoemisyjnych (biorąc pod uwagę zarówno promowanie takich sposobów poruszania się wśród osób pracujących i korzystających z instytucji, jak i uwzględnianie tego faktu w przyszłych procedurach zakupowych)

C. Funkcjonowanie budynku

- Wprowadzanie ekologicznych technologii związanych ze zużyciem energii (w tym technologii oświetlenia LED) oraz systematyczne prowadzenie działań inwestycyjnych i edukacyjnych zmierzających do energooszczędności i zmniejszania zapotrzebowania na energię
- Prowadzenie działań inwestycyjnych i edukacyjnych zmierzających do ograniczania zużycia wody
- Wdrożenie systemu stosowania analiz oddziaływania planowanych inwestycji na środowisko
- Wprowadzanie zmian w zagospodarowaniu terenów przynależnych do ECS, będących w zarządzie instytucji, z uwzględnieniem kryteriów ekologicznych
- Modernizowanie infrastruktury budynku, która będzie umożliwiać osobom odwiedzającym i pracującym dojeżdżanie oraz funkcjonowanie w sposób ekologiczny

II. Przeszkolony i świadomy ekologicznie zespół

- Opracowanie i wdrażanie modelu zachowań ekologicznych do pracy stanowiskowej z uwzględnieniem specyfiki oddziaływania ekologicznego danego działu
- Opracowanie czytelnej, spójnej i prostej komunikacji wizualnej wzmocniającej przestrzeganie zasad proekologicznych zachowań
- Stałe diagnozowanie postaw ekologicznych pracowników, pracowników i osób współpracujących z ECS oraz umożliwianie im bieżącego udziału w szkoleniach, spotkaniach i wydarzeniach wzmocniających wiedzę i postawy

- Włączenie elementów edukacji ekologicznej do poszczególnych etapów pracy danej osoby w instytucji, tzn. w trakcie rekrutacji, wdrożenia, rozwoju i offboardingu.

III. Działania merytoryczne budujące świadomość ekologiczną

A. Pośrednio, poprzez sposób organizacji

- Ograniczanie produkcji lub produkowanie z uwzględnieniem rozwiązań proekologicznych
- Uwzględnienie na etapie planowania ekologicznego sposobu realizacji wydarzenia, w tym uwzględniając: termin i godziny realizacji, zapotrzebowanie związane z używanym sprzętem i z poborem energii, sposoby promocji, rodzaj użytych materiałów, ponowne wykorzystanie lub segregację powstających odpadów, wybór oferty cateringowej (wyeliminowanie plastiku, użycie produktów lokalnych i sezonowych, niemarnowanie zamówionego pożywienia, zamawianie wegetariańskiego lub wegańskiego, jako mniej obciążającego środowisko) oraz dobór innych rozwiązań ekologicznych przy organizacji planowanego wydarzenia.

B. Bezpośrednio, wydarzenia uwzględniające tematykę ekologiczną

- Stałe wprowadzanie do programu merytorycznego działań informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych o tematyce ekologicznej, wzmacniających rozumienie zielonej transformacji i wpływających na kształtowanie postaw wśród odbiorców i odbiorczyń zewnętrznych
- Budowanie sieci współpracy i wymiany doświadczeń z instytucjami kultury, muzeami, organizacjami i stowarzyszeniami wdrażającymi i stosującymi zielone rozwiązania w swojej działalności.

8. Inspirowanie i współpraca zewnętrzna

8.1 Sieciowanie międzyinstytucjonalne

W procesie przekształcania ekologicznego instytucji istotne jest czerpanie z dobrych praktyk, nawiązywanie współpracy na poziomie krajowym i regionalnym. Dobre praktyki wskazują, w jaki sposób może odbywać się transformacja instytucji, jak działać zespół w oparciu o wskazówki środowiskowe, a także jak wyglądać współpraca z odbiorczyniami i odbiorcami działań oraz o czym należy pamiętać przy inwestycjach infrastrukturalnych.

Współpraca na poziomie krajowym będzie źródłem wiedzy o tym, jak radzą sobie z transformacją ekologiczną inne instytucje kultury w kraju, w jaki sposób tematy ekologiczne są włączane do programów merytorycznych, w jaki sposób instytucje radzą sobie z wyzwaniem i realizacją celów środowiskowych.

Ważne jest także tworzenie i animowanie sieci regionalnej, czerpanie dobrych praktyk od instytucji działających w tym samym mieście lub aglomeracji, które próbują sprostać wyzwaniom ekologicznym w naszym środowisku lokalnym i regionalnym. Istotne jest także wzajemne wspieranie się instytucji w zielonej transformacji, np. poprzez zawieranie partnerstw ekologicznych, wymianę dobrych praktyk, wizyty studyjne.

Stąd ECS wspólnie z Goyki 3 Art Inkubator zainicjował w 2023 roku partnerską sieć współpracy Zielone Instytucje Trójmiasta i Pomorza, zrzeszającą regionalne instytucje kultury pragnące włączać do swojej codziennej działalności dbałość o środowisko. Inicjatywa ma na celu wymianę doświadczeń i wzajemne wspieranie się we wdrażaniu zielonych rozwiązań.

Ważnym elementem rozwoju może być sięganie po doświadczenia organizacji, instytucji i podmiotów działających w innych krajach, dające potencjał do bilateralnego kontaktu, wspólnego rozwoju i tworzenia rozwiązań, zawiązywania sieci, a dzięki temu oddziaływanie zarówno na odbiorczynie, jak i odbiorców.

8.2 Współpraca z sieciami osób współpracujących z instytucją

Ważnym zasobem jest współpraca z wolontariuszkami i wolontariuszami ECS oraz operatorem ich działań. Wolontariuszki i wolontariusze są ambasadorkami i ambasadorami ECS. Podobną rolę pełnią przewodniczki i przewodnicy ECS, kończąc kursy, szkolenia i praktykując różne działania merytoryczno-sieciujące. Te i inne sieci osób współpracujących na co dzień pełnią rolę edukacyjną, wzmacniającą postawy i promującą wiedzę ekologiczną.

8.3 Instytucja w sąsiedztwie

Rola ECS jako dużej instytucji publicznej to modelowanie postaw i proponowanie rozwiązań, także na poziomie lokalnym. Stąd istotne staje się przyglądanie, w jaki sposób jest realizowana selektywna zbiórka odpadów oraz inne działania i rozwiązania proekologiczne w otoczeniu budynku, a także na terenach stoczniowych i Młodego Miasta oraz współpraca w tym zakresie.

Oprócz budynków mieszkalnych wokół ECS funkcjonują podmioty prowadzące działalność kulturalną i produkcyjno-usługową. Ważne z perspektywy kształtowania postaw ekologicznych jest wdrażanie działań związanych z ekologią w najbliższym sąsiedztwie, np. poprzez tworzenie modeli i rozwiązań kreujących dzielnicę oraz otoczenie.

Zielony Zespół

W ECS działa Zielony Zespół, czyli grupa pracowników i pracowników reprezentujących różne działy instytucji. Do zadań zespołu należy planowanie i wdrażanie działań zmierzających do zielonej transformacji ECS.

Zielonemu Zespołowi dała początek w 2021 roku grupa inicjatywna, która rozpoczęła oddolne starania na rzecz wprowadzenia zmian zmierzających do uczynienia ECS instytucją bardziej przyjazną środowisku.

W maju 2023 roku Zielony Zespół został powołany oficjalnie zarządzeniem dyrektora ECS, by wspierać wdrażanie działań środowiskowych i mitygujących zmiany klimatu.

Wśród zadań Zielonego Zespołu jest planowanie i wdrażanie takich działań, jak: doradztwo ekologiczne, proponowanie i wprowadzanie modyfikacji, działania edukacyjne, reprezentowanie instytucji w zakresie ekologicznym, monitorowanie zmian.

Pracę zespołu koordynuje powołany przez dyrektora ECS koordynator/koordynatorka. W jego skład wchodzi osoby pracujące w różnych działach instytucji. Szeroka reprezentacja pozwala zbierać różnorodność głosów i perspektyw

Jedną z ról Europejskiego Centrum Solidarności jako instytucji kultury, jest wprowadzanie do życia publicznego i społecznego idei solidarności w kontekście bieżących wyzwań współczesności. Przeciwdziałanie zmianom klimatycznym oraz degradacji środowiska naturalnego jest jednym z takich wyzwań. Funkcjonujemy w świecie, w którym współistnieją ekonomia, ekologia, prawa człowieka, prawa aktorów nie-ludzkich, geopolityka i rozwiązania społeczne. Można to dostrzec na poziomie globalnym, ale także krajowym czy lokalnym. Stąd, by sprostać wyzwaniom, które są przed nami, ważne jest podejmowane aktywności na poziomie legislacyjnym zarówno europejskim, jak i krajowym, które pozwolą stworzyć podstawę do zmian systemowych. Jednak nie mogą się one ograniczać tylko do wprowadzania ramy prawnej, ale muszą być wsparte edukacją, działaniami upowszechniającymi oraz zmianami na poziomie lokalnym. W tym zakresie dużą rolę do odegrania mają instytucje publiczne – mogą prowadzić czynności merytoryczne wzmacniające postawy, wdrażać rozwiązania infrastrukturalne i organizacyjne, minimalizować swój negatywny wpływ i jednocześnie być źródłem dobrych praktyk. W ten sposób instytucja powinna wpływać na tworzenie społeczeństwa świadomego i gotowego na wyzwania środowiskowe. Dokument, jakim jest Zielona Księga ECS, wskazuje kierunek, w którym powinna rozwijać się instytucja, by realizować hasła solidarności ekologicznej i klimatycznej, a także w sposób aktywny włączać się w zmianę świata.

Chcemy budować świadomość kryzysu klimatycznego i ekologicznego oraz praktykować nowy, bardziej świadomy, model funkcjonowania instytucji. Podejmować działania, które minimalizują negatywny wpływ naszej instytucji na środowisko naturalne poprzez: proekologiczne zmiany infrastrukturalne, zmiany w codziennym funkcjonowaniu, prowadzone inwestycje i działalność merytoryczną. Stale podnosić poziom świadomości ekologicznej wśród osób pracujących i współpracujących z ECS, partnerów, usługodawców oraz wśród odbiorców i odbiorczyń wydarzeń organizowanych przez instytucję. Dzielić się proklimatycznymi doświadczeniami z innymi instytucjami i zachęcać innych do podejmowania inicjatyw dla klimatu.

GDAŃSK 2024

